

53. TORSTAINA 13. HUHTIKUUTA 2000

kello 18

Päiväjärjestys**Ilmoituksia****Lähetekeskustelu**

1)	Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1999	1472
	Kertomus K 2/2000 vp	
2)	Laki yrittäjien eläkelain 11 §:n muuttamisesta	1486
	Lakialoite LA 39/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)	
3)	Laki tuloverolain 64 §:n muuttamisesta	1486
	Lakialoite LA 44/2000 vp (Irja Tulonen /kok ym.)	
-

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
 Eero Akaan-Penttilä /kok
 Olavi Ala-Nissilä /kesk
 Janina Andersson /vihr
 Maria Kaisa Aula /kesk
 Rainer Erlund /erl
 Merikukka Forsius /vihr
 Satu Hassi /vihr
 Leea Hiltunen /skl
 Anne Huotari /vas
 Susanna Huovinen /sd

Timo Ihamäki /kok
 Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
 Ulla Juurola /sd
 Timo Kalli /kesk
 Bjarne Kallis /skl
 Kari Kantalainen /kok
 Tapio Karjalainen /sd
 Tanja Karpela /kesk
 Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
 Jyrki Katainen /kok
 Tarja Kautto /sd
 Mari Kiviniemi /kesk
 Paula Kokkonen /kok
 Katri Komi /kesk
 Juha Korkea-aho /kesk
 Valto Koski /sd
 Jari Koskinen /kok
 Marjaana Koskinen /sd
 Irina Krohn /vihr

Risto Kuisma /rem
 Kalervo Kummola /kok
 Seppo Kääriäinen /kesk
 Reijo Laitinen /sd
 Jouni Lehtimäki /kok
 Suvi Lindén /kok
 Paavo Lipponen /sd
 Pehr Löf /r
 Kari Myllyniemi /kesk
 Pertti Mäki-Hakola /kok
 Sinikka Mönkäre /sd
 Olli Nepponen /kok
 Håkan Nordman /r
 Mauri Pekkarinen /kesk
 Pirkko Peltomäki /sd
 Susanna Rahkonen /sd
 Ola Rosendahl /r
 Mirja Ryyänen /kesk
 Päivi Räsänen /skl
 Tero Rönkä /sd
 Pauli Saapunki /kesk
 Matti Saarinen /sd
 Kimmo Sasi /kok
 Arto Seppälä /sd
 Anni Sinnemäki /vihr
 Jouko Skinnari /sd
 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
 Katja Syvärinen /vas
 Sade Tahvanainen /sd
 Esko-Juhani Tennilä /vas
 Kari Uotila /vas
 Raija Vahasalo /kok
 Marjatta Vehkaoja /sd
 Pekka Vilkuna /kesk

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Håkan Nordman /r
 Pertti Mäki-Hakola /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

13.4. edustajat
 Paavo Lipponen /sd
 Kimmo Sasi /kok

Sairauspoissaolot

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

13.4. edustaja
 Irina Krohn /vihr
 13. ja 14.4. edustaja
 Suvi Lindén /kok

Poissaololuvat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

13.4. edustajat
 Eva Biaudet /r
 Satu Hassi /vihr
 Susanna Huovinen /sd
 Tanja Karpela /kesk
 Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
 Jyrki Katainen /kok
 Katri Komi /kesk
 Juha Korkeaoja /kesk
 Pauli Saapunki /kesk
 Arto Seppälä /sd
 Anni Sinnemäki /vihr
 13. ja 14.4. edustajat
 Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
 Kalervo Kummola /kok
 Olli Nepponen /kok

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1999

Lähetekeskustelu
 Kertomus K 2/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevalta osalta ulkoasiainvaliokuntaan.

Samalla puhemiesneuvosto ehdottaa, että ulkoasiainvaliokuntaa lukuun ottamatta muiden erikoisvaliokuntien on annettava asiasta keväti-

tuntokauden kuluessa lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Keskustelu:

¹ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Puutun lähete keskustelussa opetusministeriön hallinnonalaan.

Olemme useamman kerran erilaisissa asiayhteyksissä käydyissä keskusteluissa, lähinnä kyselytunneilla, kiinnittäneet huomiota yliopistojen perusmäärärahojen korjaamiseen ja niihin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat esimerkiksi siihen, että yliopistojen palkkausjärjestelmät voitaisiin saada kuntoon. On ilmennyt myöskin sellaisia seikkoja, että meillä korkeasti koulutetut ihmiset lähtevät maasta ja näin ollen opettajien taso tulee heikentymään, mikäli emme saa korjauksia palkkaluokkiin.

Toinen kysymys, jota on myös käsitelty, on ammattikorkeakoulujen opettajien kohdalla. Heidän palkkojensa on todettu olevan korkeammat kuin yliopisto-opettajien, ja näin ollen toivoisinkin, että opetusministeriö kiinnittäisi huomiota tulevaisuudessa näiden seikkojen korjaamiseen. Tietenkin nyt, kun hallituksen kertomus menee erityisvaliokuntaan, tarkastus- ja hallintojaosto ja sivistys- ja tiedejaosto voisivat ottaa kantaa näihin kysymyksiin.

Olemme myöskin kiinnittäneet huomiota yliopistojen kirjastojen tilanteeseen, joka on tällä hetkellä täysin mahdoton. Opiskelijat eivät voi suorittaa tutkintojaan riittävän tehokkaasti, koska kirjoja ei ole saatavissa. Tähän ongelmaan pitää pystyä puuttumaan, ja tämä pitää saada mahdollisimman pian kuntoon.

Haluun kiinnittää huomiota myös ammatilliseen ja työllistämiskoulutukseen. Tämän kohdalla meillä on pyritty aloittamaan erilaisissa yksiköissä koulutusjärjestelmiä, mutta hallintomme on jähkä. Tällä hetkellä esimerkiksi Rovaniemellä on ilmoitettu olevan erittäin paljon ongelmia sen suhteen, että kun on aloitettu omaehtoisesti opetustoimintaa, ei voida saada opintotukea eikä myöskään toimeentuloturvaakaan eikä muuta tukea. Toivoisinkin, että tällaisiin jähkyksiin ei mentäisi.

Haluun tässä yhteydessä antaa kiitoksen opetusministeri Raskille. Hän on tehnyt parhaansa omalla sektorillaan, ja se tulee varmasti näkymään tämän vuoden aikana ja näkyykin jo tulevissa raameissa. Mutta vielä edelleenkin meillä

on epäkohtia, jotka pitää korjata. Toivoisinkin, että nyt, kun tämä asiakirja menee sivistys- ja tiedejaostoon ja hallinto- ja tarkastusjaostoon, puutuisimme epäkohtiin emmekä menisi tällaiseen lausumaan, että asia ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin, koska asia antaa aihetta enempään toimenpiteisiin.

² **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa herra puhemies! Ensiksi totean, että puhemies olisi ehkä voinut ilmoittaa, että tämän hallituksen kertomuksen yhteydessä voidaan puhua myös kehitysyhteistyökertomuksesta, sosiaali- ja terveystieteiden kertomuksesta sekä työllisyyskertomuksesta, jotka sisältävät paljon enemmän näitten alojen aineistoa kuin tuo sininen hallituksen kertomus. Aionkin lyhyesti tarkastella näitä kertomuksia, siis kehitysyhteistyö- sekä sosiaali- ja terveystieteiden kertomusta.

Toki aikaa näihin tutustumiseen on ollut kovin vähän, kun kolme neljäkin kirjaa on jaettu vastikään ja ne ovat nyt käsittelyssä. Onneksi ne menevät valiokuntaan ja siellä voidaan niitä käsitellä. Totean myös, että puhemies esitti, että erikoisvaliokuntien on annettava lausuntonsa kevätkauden aikana, ilmeisesti tänä vuonna, päävaliokunnalle. Aikataulu on kyllä varsin tiukka pehreytä kunnolla valiokunnissa näihin kirjoihin ja tärkeisiin asioihin, joita nämä sisältävät, kun tiedämme, että eräissä valiokunnissa on paljon tärkeitä asioita. Toki lähellekään kaikissa valiokunnissa ei taida kovin suuri kiire olla, koska hallitus ei ole viime aikoina paljon mitään esityksiä aikaansaanut eduskunnalle. Joissakin on väljyyttäkin, mutta eräissä työmäärä on kohtuullinen. Eli aikataulu on sellainen, että se voi vaarantaa näiden asioiden perusteellisen käsittelyn valiokunnissa. Mutta valiokunnat voivat tietysti keskittyä vain pariin kolmeen asiaan, niin kuin usein tapana onkin näiden osalta.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti kehitysyhteistyön osalta totean, että määrärahakehitys on ollut kaukana siitä, mihin Lipposen ensimmäinen hallitus sitoutui tai ainakin lupasi pyrkiä. Kehitysyhteistyökertomuksen sivulla 41 on graafinen esitys kehitysyhteistyön maksatuksista viime ajoilta tai varsin pitkältikin ajalta. Jos katsoo osuutta bruttokansantuotteesta, niin olemme jääneet tuonne 90-luvun puolivälin tasolle siitä huolimatta, että enää ei vaihtotaseemme ole alijäämäinen vaan päinvastoin tavattoman voimakkaan ylijäämäinen. 90-luvun alkupuolella

meillä oli vakava vaihtotaseongelma ja lisäksi valtion velkaantumisongelma oli kipeä. Viime vuosina ei näitä ongelmia ole kumpakaan ollut, vaan liikkumavaraa siinä suhteessa on ollut, mutta Lipposen hallitus ei ole kehitysyhteistyötä pitänyt sen arvoisena asiana, että olisi myös suhteellisesti kasvattanut määrärahoja.

Markkamääräisesti määrärahat ovat hivenen kasvaneet, mutta suhteessa bruttokansantuotteeseen on menty parin viime vuoden aikana jopa alaspäin, ja taso on 0,33 prosentin vaiheilla, ja koko ajan on ollut päätös, että 0,4 prosentin alle ei mennä. Tämä on jäänyt pelkäksi lupaukseksi. Vetoan, että tähän asiaan hallitus puuttuisi ja nyt myös ulkoasiainvaliokunta puuttuisi ja pyytäisi tarkempia selvityksiä, miksi näin on käynyt tässä tilanteessa.

Kuitenkin tiedämme, että niin humanitaarinen apu kuin kehityksen muu tukeminen maailman köyhimmässä maissa on tarpeen ja tarpeet ovat monilta osin jopa kasvaneet. Jossakin Afrikan sarven alueella tällä hetkellä on valtava nälänhätä. Ihmisiä kuolee hirvittävät määrät suoranaisesti nälkään. On monia luonnonkatastrofeja, joihin kehitysyhteistyömäärärahoilla noissa maissa voidaan apua antaa. Nämä vievät huomattavan osan näistä niukoista määrärahoista, ja silloin se pitkäjänteinen, todellinen kehitysyhteistyö, joka voi auttaa noita kansoja kunnolla huolehtimaan elintasostaan ja oloistaan, jää ja on jäänyt jalkoihin.

En nyt ole ajanpuutteen vuoksi pystynyt tarkastamaan taikka tutkimaan sitä, miten varoja on käytetty. Ilmeisesti edelleen on esimerkiksi kotimaan pakolaisten ensimmäisen vuoden kustannukset sisällytetty kehitysyhteistyömäärärahoihin, vaikka tästä on jo kymmenen vuotta puhuttu, että näin ei pitäisi tehdä, koska ne kulut eivät varsinaista kehitysyhteistyötä ole. Oecd tämän laskemisen hyväksyy, mutta meidän ei tulisi kuitenkaan niin tehdä, kun muutkaan maat eivät ainakaan pääsääntöisesti näin tee. Jos tämä otetaan huomioon, niin todellinen kehitysyhteistyömäärärahojen taso saattaa painua suhteessa bruttokansantuotteeseen jopa alle 0,30 prosentin, ja se on todella alhainen luku yhdelle maailman rikkaimmista maista, jollainen Suomi tänä päivänä on.

Arvoisa puhemies! Uskon, että ulkoasiainvaliokunnasta vielä löytyy, niin kuin aikaisemmillä kausilla on löytynyt, kehitysyhteistyöhön paneutuneita ja siitä kiinnostuneita edustajia, jotka tut-

kivat tätä tarkemmin ja tekevät johtopäätöksiä. Erityisesti vetoan vasemmistoon ja vihreisiin, jotka viime vuosikymmenen alkuvuosina olivat poikkeuksellisen aktiivisia (Ed. S. Pietikäinen: Ja kokoomukseen!) arvostelemaan silloisissa vaikeissa oloissa kehitysyhteistyötä. Nyt on teillä näytön paikka, kun talous on toisessa mallissa ja teillä on valta yhdessä kokoomuksen ja Rkp:n kanssa.

Arvoisa puhemies! Toinen asiakokonaisuus on sosiaali- ja terveystietoisuus. Tämähän on vanha niin sanottu alkoholiolojen kertomus, päihdeolojen kertomus, joka muutettiin joitakin vuosia sitten laajemmaksi sosiaali- ja terveystietoisuudeksi, ihan viisas muutos. Sosiaali- ja terveystietoisuus on todella tärkeä kokonaisuus, ja on oikein hyvä, että tästä on erillinen kertomus.

Meillä tänä päivänä tässä maassa markkinatalouden toimivuudesta kannetaan tavattoman korkealla tasolla ja vahvasti huolta, kilpailusta ja kaikesta siitä, mikä tuottoa lisää. On tärkeätä, että näin tehdään, mutta meillä on tavattoman suuria sosiaalisia ja myös kansanterveydellisiä ongelmia tässä maassa. Ne uhkaavat jäädä keskustelussa jalkoihin. Totean, että tässä kirjassa — toivon, että tämän kaikki lukevat, itse tätä kävin läpi tänään — on kiinnitetty kyllä hyvin huomiota niihin kipeimpiin ongelmiin, mitä meillä sosiaali- ja terveystietoisuudessa tänä päivänä on. Ne ongelmat ovat todella vakavia.

Kyselytunnilla äsken kysyin köyhyysongelmasta, josta täällä puhutaan ja josta luvut kertovat karua kieltä. Todellakin tämän kertomuksen mukaan vuonna 94 Suomessa oli 120 000 ihmistä, jotka olivat köyhiä, köyhyysrajan alapuolella. Vuonna 98 tai 99, ihan tarkkaan en tiedä, kumpi se oikea vuosi on, tämän kertomuksen mukaan meillä oli 200 000 köyhää ihmistä tässä maassa. Eli Lipposen hallitusten aikana köyhien määrä on kasvanut 80 000:lla eli lähes kaksinkertaistunut. Minusta se on niin vakava viesti, että eduskunnan pitää siihen puuttua.

Ministeri Biauudet äsken kyselytunnilla vastasi, että nämä eivät ole tällä lailla luettavia lukuja. En tiedä, onko minun lukutaidossani vika vai onko kirjallisuudessa ilmaisussa vika, mutta kyllä nämä luvut, jotka on kirjoitettu ja nimenomaan ministeri Biauudet'n hallinnonalalta annettuun kertomukseen, kertovat nämä luvut aivan yksityiskohtaisesti. Sivulla 35 sanotaan näin: "Vuoden 1994 jälkeen köyhien määrä on kasvanut noin 80 000 hengellä eli 200 000 henkeen." Ei-

vätköhän nämä henget ole samoja kuin ihmiset. Näin on käynyt, ja tämä on todella häpeällinen perintö Lipposen hallitukselta, jos kolmen vuoden kuluttua, kun se todennäköisesti jättää tehtävänsä, meillä edelleen on 200 000 köyhää, tai tällä ohjelmalla, jolla nyt ollaan menossa eteenpäin, niitten määrä ehtii vielä kolmessa vuodessa nousta noin 40 000:lla. Jos tämä kehitys jatkuu, meillä on valtava köyhien armeija tässä maassa. Minä pelkään jo, vaikka on ehkä vähän vaarallista sanoa, että meillä voi syntyä köyhien kapinaliike tässä maassa. Ei ole ihme, jos näin pääsee tapahtumaan.

Eri syitä köyhyydelle tietysti on, ja yritin kyselytunnilla saada selville siitä, onko koko hallituksella vastuu tästä ja kantavatko kaikki asianosaiset ministeriöt vastuuta köyhyden ongelmasta. En saanut siihen vastausta. Mielestäni tätä asiaa ei voida jättää yksin sosiaali- ja terveystieteiden vastuulle, vaan siinä on työministeriö, siinä on erityisen tärkeänä valtiovarainministeriö. Siellä on kaksi ministeriä, ministerit Niinistö ja Siimes poliittisen kentän äärilaidoilta. Luulisi, että heiltä tässä asiassa löytyisi jotain yhteistä, ainakin yhteinen näkemys ja vastuu siitä, että jotakin pitää tehdä. Mutta kun hallitusohjelmaa lukee, sieltä ei löydy yhden yhtäkään toimenpidettä, joka tähän todella purisi. Se on markkinavoiimien toiminnan edistämistä ja vahvistamista, ja näemme hyvin, että tässä ra'assa kilpailuyhteiskunnassa ihmisiä putoaa yhä enemmän kärryiltä eikä heistä kanneta yhteisesti huolta. Osa on mielenterveysongelmissa, osa muuten loppuunpalaneina jne.

Jotakin todella pitää tehdä, ja yksi asia on tuloerojen tasaaminen. Samanaikaisesti kun köyhien määrä on kasvanut suurella vauhdilla, meille on tullut viikoittain uusia miljonäärejä ja miljardöörejä, joista kerrotaan julkisuudessa. Tuloerot ovat todisteellisesti, niin kuin kertomuksessakin sanotaan, voimakkaassa kasvussa. Se on huolettavaa. Siihen pitää puuttua. Verotus ja sosiaaliturva ovat yksi keino, jolla siihen voidaan puuttua. Onko halua, onko todellista rohkeutta puuttua näihin asioihin? Jos tämän kertomuksen lukee, ei voi ainakaan sanoa, ettei tiedä, mikä on tilanne, mikä on kehityksen suunta. Siihen on puuttava hyvin määrätietoisesti.

Arvoisa puhemies! Meillä on paljon puhuttu huumeongelmasta tässä salissa tälläkin kaudella. Se on todella vakava, ja tässä kertomuksessa siihen puututaan. Se on vakava kysymys, joka vaa-

tii voimakkaita toimenpiteitä, muun muassa tahdonvastaisen hoidon, mistä eilen keskusteltiin lasten ja nuorten osalta. Mutta huumeongelman ohella meillä on alkoholinkäyttö muodostumassa yhä vaikeammaksi ongelmaksi. Kertomuksen sivulla 16 todetaan: "- - suomalaiset kouluikäiset pojat ovat humalakäyttäytymisvertailussa lähellä maailman kärkeä ja suomalaiset tytöt johtavat tätä tilastoa." Minusta on vakava huomio, että pojat ovat lähes kärjessä ja tytöt jopa johtavat koko maailmassa humalakäyttäytymisen tilastoa.

Edelleen sivulla 36 on tietoja — numerot ovat niin erikoisia, ettei tahdo vanha mies nähdä — joissa puhutaan alkoholin kokonaiskulutuksesta, joka on selvässä kasvussa. Meillä erityisesti tilastoitamattoman alkoholin kulutus lisääntyy, mutta toki ihan laillinen normaalin käyttöö, jos niin voi sanoa, lisääntyy. Mutta ihmisten alkoholin tuonti laivalla lähinnä etelästä ja toisaalta jonkinasteinen kotivalmistus ja muu tällainen lisääntyy nopeaa vauhtia. Tässä suhteessa pitäisi myös saada toimenpiteitä aikaan.

Kertomuksessa puhutaan tämän seurauksista. Kertomuksessa todetaan näin: "Vuonna 1998 poliisin selvittämissä rikoksissa tekijä oli humalassa törkeissä pahoinpitelyissä 83 prosentissa, pahoinpitelyissä 75 prosentissa, lievissä pahoinpitelyissä 70 prosentissa ja murhissa tai tapoissa 79 prosentissa tapauksista." "Alkoholinkäytön seurauksena vuosittain kuolee noin 3 000 henkeä - -." Kehityksen suunta on siis huonompaan päin.

Meillä lähestyy vuosi 2004, jolloin yksityishenkilön alkoholin tuontirajat käytännössä lähes kokonaan poistuvat EU:n sisällä. Kun Keski-Euroopassa, esimerkiksi Saksassa, alkoholin vähittäishinta on noin puolet Suomen tämän päivän hintatasosta, meillä on kaksi vaihtoehtoa, kun rajat avautuvat: joko ihmiset alkavat tuoda runsaasti ja valtio menettää sekä verotulot että myynnistä tulevat tulot ja kulutus kasvaa tai alennetaan kotimaista alkoholiveroa puoleen nykyisestä, jolloin valtio menettää verotuloja miljardiin ja toisaalta, kun hinta putoaa joka tapauksessa puoleen nykyisestä suurin piirtein, kulutus kasvaa väistämättä varsin voimakkaasti, koska kaikki tutkimukset osoittavat, että hinta ja saatavuus ovat ne tekijät, jotka määräävät alkoholin kokonaiskulutuksen.

Näin on meille tulossa vuoden 2004 alku, ja silloin tuo muutos tapahtuu. 90-luvun alkupuolella, kun olin näistä asioista vastaavana ministe-

rinä, neuvotteluja EU-jäsenyydestä käytiin, ja silloin saimme tämän suhteellisen pitkän siirtymäajan, jonka aikana saamme säilyttää tuontirajat, jotka nyt ovat olemassa, mutta sekin loppuu aikanaan. Vuosi 2004 on ajankohta, jolloin se laukeaa, ja siihen pitää varautua. Olemme kuulleet, että hallitus varautuu siihen niin, että se alkaa pudottaa alkoholiveron tasoa vuosittain eli luopuu valtion verotuloista, ja samalla alkoholin hinta alkaa alentua. Siitä seuraa väistämättä se, että kulutus kasvaa ja niiden ongelmien määrä, joista nuo prosentit oli laskettu esimerkiksi pahoinpitelyissä, murhissa ja tapoissa, kasvaa entisestään eli nämä seuraukset meitä kohtaavat.

Arvoisa puhemies! Olen sekä kehitysyhteistyö- että alkoholiasioihin jonkin verran perehtynyt. Siksi halusin näistä kertoa sen huolen, joka on päälimmäisenä. Nyt tilanne ei ole hallinnassa hallituksella. Näihin kysymyksiin pitäisi nyt eduskunnassa paneutua hyvin tehokkaasti ja voimakkaasti ja tehdä se, mikä tehtävissä on. Tiedämme tietysti, että kehitysyhteistyön osalta meillä on päätösvalta omista käsissämme, mutta alkoholipolitiikan osalta valitettavasti päätösvalta on nyt annettu Brysseliin, ja siellä on aivan erilaiset lähtökohdat kuin meillä. Sitä ongelmaa, joka tästä on tulossa meitä kohti, emme pysty kokonaan väistämään, mutta se on tiedostettava ja otettava huomioon. Meillä ei ole varaa enää aiheuttaa sitä, että nämä lapset, pojat ja tytöt, lisäävät humalakäyttäytymistään, kun se nyt jo on maailman huipulla. Se on vakava viesti eduskunnalle ja koko kansallemme!

Ed. Nordman merkitään läsnä olevaksi.

³ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen täällä puuttui ansiokkaasti opettajien palkkauskohtaan opetusministeriön osiosta. Hän mainitsi myös ammattikorkeakoulujen opettajien palkkauksen väristymän suhteessa yliopistoihin, mutta yliopistoissa palkat ovat tällä hetkellä kerta kaikkiaan niin matalat, että sieltä hakeutuu jatkuvasti nuoria yksityissektorille esimerkiksi juuri tietotekniikan alalta, teknillisistä tiedekunnista, koska palkat eivät millään tavalla voi kilpailla privaattisektorin kanssa. Myöskin

lääketieteen puolella tietysti näin on asianlaita. On valitettavaa, että yliopistojen palkat ovat todella jälkeen jääneitä.

Mitä tulee sosiaali- ja terveystieteen, lyhyesti totean erikoissairaanhoitokohdasta, että tässä on ehkä annettu liiankin valoisa kuva, kun on sanottu, että jonotusajat toimenpiteisiin ovat usein varsin pitkät, ottaen huomioon, että meillä on yli 120 000 ihmistä leikkausjonoissa. On selvää, että erikoissairaanhoito meillä on kriisiytymässä. Meillä kerta kaikkiaan on osassa sairaanhoitopiirejä niin, että rahat ovat jo lokakuussa lopussa, jos ei ihmeitä tapahdu. Kentältä tulevat erikoissairaanhoidon näkymät ovat erittäin synkät.

Mitä tulee hammashuoltokohtaan, tässä on erittäin informatiivinen kuva siitä, miten kunnat ovat julkista hammashuoltoa toteuttaneet. Tämä kuva kertoo sen, että varmasti kunnan varakkuus tai köyhyys ei ole tae siitä, miten julkinen hammashoito kunnassa toimii. Syrjäseutujen hyvin monet kunnat pystyvät hoitamaan koko väestönsä julkisella puolella, kun sen sijaan nämä mustat läikät kertovat, että suuret kaupungit, jotka sijaitsevat pääosin Etelä-Suomessa, eivät pysty näin tekemään. Tämä kertoo muusta kuin varallisuudesta kuntien kohdalla.

⁴ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Lyhyesti puutun näihin molempiin kirjoihin. Hallituksen toimenpidekertomuksesta ensin toteaisin sivulla 325 olevan hallituksen esitykseen 141/1998 vp liittyvän kansaneläkkeen pohjaosan vähentämistä koskevan eduskunnan ponnen. Se annettiin 1.12.1998, ja siinä todetaan, että eduskunta edellyttää, että hallitus valtion taloudellisen tilanteen sen salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään. Sitten tekstin lopussa lukee: "Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin." No eipä toki, kun eduskunta hyväksyi 8.12.1999 lain, jolla toteutettiin tämän leikkaamisen loppuhuolto. Tosin aivan pieni määrä sinne vielä on jäänyt.

Kaiken kaikkiaan, puhemies, tässä on tietysti niin, että kun aina hallitusta kritisoidaan siitä, miten se suhtautuu eduskunnan ponsiin, pitäisi eduskunnan tietysti itse suhtautua vakavasti eduskunnan ponsiin, vaikka tuossa välissä nyt vaalit käytiinkin, niin joka tapauksessa. Tämä on asianlaita. Me, jotka olimme täällä joulukuussa

99 äänestämässä tästä asiasta, tietysti muistamme ehkä paremmin kuin muut.

Ympäristöministeriön toiminta-alalta haluaisin todeta ensimmäisestä asiasta, joka on aika vanha, vuodelta 94, siis todellakin kohta viisi ja puoli vuotta vanha hanke, alusjätelainsäädännön uudistaminen, että tämä asia on tällä hetkellä eduskunnassa käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen toimenpidekertomus on varmasti ihan informatiivinen ja sitä on ihan hyvä katsoa ja lukea. Samoin on Sosiaali- ja terveystietokeskus 2000, johon täällä jo edellisten puheenvuorojen käyttäjät viittasivat. Myös nämä taulukot ovat hyvin kuvaavia ja hyvin nopealla tavalla kertovat asioista.

Haluaisin muutaman sanan sanoa asiaan, johon ed. Hyssälä lyhyesti viittasi omassa puheenvuorossaan. Tämä liittyy kohtaan 352, Erikoissairaanhoito. Nythän täälläkin on usein tarjottu sellaista näkökulmaa, että ruokapöytä on tärkeämpi kuin leikkauspöytä. Mielestäni se on lähinnä finanssiopillinen näkökulma, ei missään tapauksessa terveydenhoitoon tai lääketieteeseen varsinaisesti pohjautuva, kun ajattelemme sairaanhoitoa. Kyllä leikkauspöytä tarvitaan, ja näin ollen tässä kohdin kertomuksessa ei kyllä näihin ongelmiin, joita erikoissairaanhoidon keskuudessa on ja joissa koetellaan sekä potilaiden, hoitohenkilökunnan että myös omaisten kestävyyttä ja jaksamista, kylliksi paneuduta eikä mielestäni kylliksi edes viitata.

Todella pitkälti toistasatauhatta suomalaista on leikkausjonoissa, muun muassa Kymenlaakson sairaanhoitopiirissä tuo luku on noin 4 000. Tämä määrä on käsittääkseni vielä sillä tavalla pidetty tuossa tasossa, että leikkausjonoon pääsemistä on vaikeutettu. On siis hoidettu jonoja mutta ei potilaita. Erilaisia kynnyksiä jonoon pääsemiseksi on nostettu, ja niihin en lähde nyt lähemmin tässä kohdassa ajan säästämiseksi.

Tässä puhutaan tästä lyhkestä eli lyhythoitokaikaisesta kirurgiasta ja sen tyyppisestä asiasta. Todella nämä ovat positiivisia asioita. On pystytty vähän nopeammin lyhythoitokaikaisesti potilaita hoitamaan, leikkaamaan, ja näin on voitu säästää vuodepäiviä.

Ongelmia on nimenomaan proteesikirurgiasa, polvi- ja lonkanivelten operaatioissa. Nuo leikkausjonot saattavat olla vuoden, kahden, jopa kolmen vuoden mittaisia. Polvien tähytyskirurgiassa, artroskopiaissa, jonotusajat ovat pidentyneet ja ovat yllättävänkin pitkiä jopa ihmisillä,

jotka ovat samaan aikaan työpaikaltaan sairaalomailla.

Näin ollen yhteiskunnallisestikin asiaa tarkastellen ei tilanne ole tyydyttävä myöskään sen taloudellisen menetyksen vuoksi, joka tässä syntyy. Näin ollen on tämä kuntien yhteinen säästökohde, erikoissairaanhoito, päästettävä siitä. Tässä tietysti on käännettävä kuntien ja valtiovalan puoleen ja vaadittava näiden kahden toimijan välille sopimusta, jossa ne sopivat yhdessä näiden asioiden kuntoon saattamisesta.

5 Esa Lahtela /sd: Arvoisa herra puhemies! Jos aloittaisin vaikka tuosta, mistä ed. Tiusanen puhui, potilasjonoista, leikkausjonoista. Tällä hetkellä se ongelma on olemassa, onpa kyse kuntien tai kaupunkien tai terveystyön kuntayhtymien sairaaloista. Siellä jono vuotaa sillä tavalla, että lääkärit ottavat yksityispotilaita. Onko se erityismaksuluokka nimeltään? Rahalla pääsee jonon ohi ja köyhemmät jäävät sinne jonoon odottamaan pitkiksi ajoiksi. Sen takia tätä pitäisi muuttaa sillä tavalla, että pitäisi olla yksityistä puolta enemmän. Eli siinä tapauksessa pitäisi perustaa tällaisia lääkärin omia osastoja, jotka olisivat myös kokonaan heidän kustantamiaan, eikä pakotettaisi kuntia, tavallaan kiristettäisi työhöntuloehdoksi sitä, jotta saa yhteiskunnan vuodeosaston käyttöön, eikä sillä tavalla tehtäisi eriarvoisuutta siinä, jolloin köyhemmät jäävät huonommalle osalle.

Itse asiassa käyn vain muutaman kohdan läpi tästä hallituksen kertomuksesta ja lähden omaishoidosta. Sivulla 321 todetaan eduskunnan edellyttäneen tutkimaan ja seuraamaan omaishoitajaseaman parantamista ja lopuksi todetaan, että nyt ei enää asia anna aiheutta lisätoimenpiteisiin. Se on olevinaan korjautunut sillä tavalla, että valtioneuvoston vahvistamassa sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa esitetään, että kunnat parantavat omaishoidon edellytyksiä sekä huolehtivat omaishoitajien jaksamisesta.

Kuitenkaan toimintaohje sinällään ei suoraan ole antanut hyvin paljon eväitä kunnille, ja ainakin itäisessä Suomessa omaishoito on jollakin tavalla kutistumaan päin. Siellä kunnat vähentävät maksuluokkia, jättävät jopa ison osan pois siitä. Kiristetään normeja ja silloin tietysti saadaan säästöjä aikaan. Se on pelkästään säästöpolitiikkaa ollut. Sitten siitä puolesta, millä tavalla omaishoitajan asemaa parannetaan: päivittäin tulee kirjeitä siitä, että jaksaminen on aika tiukoilla.

la. Minusta sitä pitäisi kehittää edelleen siihen suuntaan, että omaishoitokin luettaisiin ikään kuin oikeaksi työksi. Jos siitä maksetaan suht. koht. hyviä korvauksia, jos hoidettava on vaikka oikein dementikko, niin tänä päivänä se ei käy työttömyysturvan työssäoloehtoon eikä sitä koe- ta työksi, vaan maksetaanko se nyt korvauksena. Sen takia monet ihmiset, jotka ovat pitkään tätä työtä tehneet ja joiden omainen mahdollisesti kuolee, jäävät tavallaan sitten puille paljaille. Heidän työssäoloheutonsa ei ole edes täyttynyt, eivätkä he saa työttömyysturvaa sen jälkeen.

Toinen ristiriitainen ongelma on se, jotta jos omaishoidossa hoidetaan oman perheen jäsentä, läheistä, niin samanaikaisesti kun omaishoitajalle maksetaan jotain korvausta, niin samanaikaisesti siltä hoidettavalta, mahdollisesti mieheltä tai omalta puolisoilta, peritään tällaisia sosiaalipalvelumaksua. Sitten kun se ynnätään yhteen ja katsotaan, kun se hoitaja maksaa verot ja hoidettava maksaa sen palvelumaksun, niin siitä ei paljon enää kostukaan. Tuntuu ihmeeltä tämä systeemi, miksi tällaisia oman perheen jäseneltä voidaan periä. Minusta olisi suurempi tapa, jotta mitoitetaan se maksu sillä tavalla, että saa mitä saa, mutta kuitenkin suoraan saadaan eikä vempailta tämän verotuksen kanssa, kuten tässä tehdään. Sen takia en ole ihan samaa mieltä, kun tässä hallituksen kertomuksessa todetaan, että ei enää ole aihetta toimenpiteisiin.

Sitten toinen asia, joka koskee tätä kansaneläkkeen pohjaosan vähentämistä. Niin kuin ed. Tiusanen totesi jo aikaisemmin, eduskunnan ponsihan edellytti sitä, jotta kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään, jos valtion taloudellinen tilanne sen antaa myötä. Viime joulun alla siitä äänestettiin, ja ilmeisesti enemmistö tässä eduskunnassa katsoi, jotta talous ei anna myötä siihen, koska sitä ei pysäytetty.

Mutta tulevaisuutta kun katsotaan eteenpäin, niin taas joulun allahan joudutaan tämä sama vääntö käymään. Lupa on annettu sillä tavalla, että eläkeläisten käteenjäävä osuus ei pienene. Onko se vähän alle sataasen, joka siellä on viimeimmän pohjaosan leikkauksen jälkeen vielä tähden. Kuitenkin joudutaan katsomaan kaikki ne elementit, millä tavalla eläkeläisten käteenjäävä osuus ei pienene, jos pohjaosan leikkausta jatketaan. Koska inflaatio on suhteellisen matala, indeksikorotukset tulevat olemaan myös matalia. Joka tapauksessa joudumme ainakin tekemään sen linjanvedon, että sairausvakuutusmaksun

alentamista jatketaan. Olen kyllä sitä mieltä, että jos nyt onnistuisi, että se viimeinen osuus jätetään leikkaamatta, niin se olisi yksi mahdollisuus.

Sitten yhtenä asiana, josta on tullut aika paljon kysymyksiä ja arvostelua lähinnä eduskuntaa kohtaan, ovat terveydenhuollon maksut. Maksukatosta sinällään ei ole oikeastaan kukaan purnannut, se on hyvä asia, mutta siitä tekniikasta, jolla se toteutetaan. Mehän palasimme semmoiseen vanhaan aikaan. Suomi on olevinaan tietoyhteiskunta, meillä on tietoverkot käytössä, kehutaan kaikkialla maailmalla, miten Suomi on sillä puolen pitkällä, mutta siitä huolimatta nyt jokaisella, joka terveydenhuollon maksuja haluaa seurata ja mahdollisesti katsoa, täytyykö maksukatto, on sellainen ihmeellinen vanha miinuskirjantapainen läpyskä, ja siihen kirjataan sitten kaikki ylös. Eli siirryttiin paperilippujuttuun ja jokaisen kuitin pitää olla tallessa.

Tänä päivänä tuntuisi kyllä, jotta meillä olisi paremmat mahdollisuudet tehdä tämä. Tämä pitäisi tehdä jatkossa sillä tavalla, että se hoituu luonnostaan, maksettu maksu kirjautuu jokaisen henkilörekisteriin, jolloin ei tarvitse tehdä tällaista lippulappusysteemiä, jonka, tuntuu, olisi pitänyt jäädä historiaan. Mutta toivotaan, että tämä on välivaihe. Kaikessa opitaan, ja toivon mukaan jo ensi vuonna saadaan sitten tämä homma hoidettua.

Viimeinen asia, johon aion vähän ottaa kantaa, on toimenpidekertomuksen sivulla 333 oleva ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien palvelusuunnitelma. Sinällään tämä vuonna 99 tehty suunnitelma ja ajatus on ihan hyvä hommeli. Johtopäätös on eteenpäin siinä mielessä minusta uudelleen arvioitava, mitä tapahtuu tänä vuonna, koska tähän johti semmoiseen ajatteluun, että tämän vuoden alusta kaikille yli 55-vuotiaille, jotka ovat joutuneet työttömiksi vuoden alun jälkeen, on tarkoitus järjestää mahdollisesti koulutus-, tukityö tai jokin aktivointitoimenpide. Se on ihan hyvä niillä alueilla, missä on töitä. Mutta jos kuvitellaan ihmistä — minullakin on monta esimerkkiä — voimallisuuden työntekijää, joka on ollut lähes 40 vuotta töissä ja on 58-vuotias ihminen. Hän joutui vuoden alusta yrityskauppojen takia firmasta ulos, ja nyt hänet kuulemma laetaan mahdollisesti kuudeksi kuukaudeksi syyskesällä tukityöhön. Hän olisi muuten työttömyyseläkeputkessa.

Eihän siinä ole kyllä järjen häivääkään, että tämmöinen ihminen pannaan tukityöhön, joka ei sijoitu sen jälkeen mihinkään sen kummemmin. Hän ei saa pysyvää työpaikkaa. Kun meillä on kuitenkin ainakin noilla seutukunnilla nuorempiakin ihmisiä, jotka pitäisi työllistää, niin kyllä se 70 miljoonaa, joka aktivointitoimenpiteisiin tämän vuoden budjettiin laitettiin, pitäisi sillä tavalla kohdentaa, että otetaan huomioon ensinnäkin henkilön työllistyvyys, voiko tukityön tai koulutustaikan jälkeen jostakin saada oikean työpaikan, ja katsoa myös alueellinen näkökulma, miten hyvä mahdollisuus on sijoittua.

Mutta kyllä näiden ikääntyneiden henkilöiden osalta pitää ottaa huomioon myös oma tahto. Jos on heikko sijoittumismahdollisuus koulutuksen tai tukityön jälkeen ja ihminen vielä vastentahotoisesti lähtee tällaiseen, niin käytettäköön ne rahat vähän viisaammin ja aktivoidaan joku nuorempi, joka on siellä syrjäytymisuhan alla, eikä sitä 58-vuotiasta ihmistä, joka on jo ikänsä töitä tehnyt ja vähän rampa.

Ed. Mäki-Hakola merkitään läsnä olevaksi.

6 Inkeri Kerola /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sinänsä ed. E. Lahtelan inhimilliseen puheenvuoroon haluaisin pariin kohtaan puuttua.

Ensinnäkin maksukatto-ongelmat, jotka johtuvat maksujen seurannasta, olivat kyllä tiedossa maksukattoa hyväksyttyessä ainakin allekirjoitaneella. Silloin jo kritisoin tätä samaista asiaa monien muiden tavoin. Siitä olemme kentältä saaneet jo terveisiä, että tämä systeemi ei toimi. Eikä se toimi, vaikka meillä on hienot tekniset laitteetkin. Iäkkäitten ihmisten kanssa tilanne on aivan toisenlainen kuin nuorten ihmisten kanssa.

Toinen asia, johon haluaisin myöskin hallituksen kertomuksessa, nimenomaan kirjaosassa, puuttua, on omaishoitajien asema. Hallitus on todennut, että kunnat saavat tästä lähtien kantaa lopusta huolen eli omaishoitajien jaksamisesta ja omaishoidon edellytysten parantamisesta. Ihmettelen tätä kyllä, sillä koko ajan iäkkäitä ihmisiä, vanhuksia ja myöskin vammaisia ohjataan avohoitoon, mikä tarkoittaa sitä, että kotihoito on se muoto, jolla näistä ihmisistä halutaan huolehtia

tulevaisuudessa. Ihmettelen vain, ketkä ovat niitä omaishoitajia, jotka tämän työn tekevät ja millä palkalla. Ihmettelen myös sitä, eikö hallitus ole osannut laskea sitä, kuinka paljon omaishoitajat tälläkin hetkellä säästävät omaishoidon kustannuksissa, kun omaiset tekevät tätä työtä kotona suorastaan minimaalisella palkalla eivätkä saa minkäänlaista sosiaaliturvaa työlleen tulevaisuudessa.

7 Esa Lahtela /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Kerolalle voisi todeta sen, jotta en tarkoittanut tätä laskentajärjestelmää, kun käsitin teidän puheenvuorosta sen, jotta vanhat ihmiset eivät näitä uusia vempaimia osaa käyttää. Se on yksinkertaisesti sillä tavalla, että kun ihminen menee sinne terveyskeskukseen tai minne meneekin ja maksaa sen kuuskymppiä tai viiskymppiä tai mitä siellä peritäänkin, niin asianomainen virkailija iskee tietokoneelle, että sen verran on maksettu, ja se kertyy sinne hänen tililleen ja sillä sipuli. Ei hänen, onpa vanha tai nuori, tarvitse oikeastaan tietääkään, mikä se tekniikka on, vaan aikanaan tulee täyteen se maksukatto ja sillä sipuli, ja se homma on kunnossa.

8 Inkeri Kerola /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. E. Lahtelalle: Kysymys onkin siitä, kuka seuraa maksukaton täyttymistä. Tämä henkilö on nimenomaan maksaja eikä suinkaan näiden maksujen vastaanottaja.

9 Markku Markkula /kok: Arvoisa puhemies! Kehittäessämme eduskunnan työtapoja ja asettaessamme tavoitteita työmme sisällölle on keskeisenä tavoitteena koko ajan oltava pitkäjänteinen vaikuttaminen siten, että suomalainen yhteiskunta muuttuu reippain askelin toivomaamme suuntaan. Käsittelyssämme oleva hallituksen kertomus vastaa eduskunnan edellyttämiin tulevaisuustoimenpiteisiin vain osittain. Kertomuksen kohdan "Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta, Valtioneuvoston kanslia" alakohdassa "Hallituksen tulevaisuusselonteko eduskunnalle: strategisen työn kehittäminen ja koordinointi" todetaan kaksi tulevaisuusselontekoa koskevaa eduskunnan päätöstä, päätökset vuosilta 92 ja 95, sekä niiden johdosta käynnistetyt toimenpiteet. Kertomukseen tulisi sisältyä tietenkin selvitys myös viime eduskuntakaudella käsiteltyjen

tulevaisuusselonteiden ja vuosina 97 ja 98 hyväksyttyjen lausumien johdosta.

Tulevaisuusvaliokunnan valmistelemissa ja eduskunnan hyväksymissä lausumissa korostuvat menetelmät, joilla päätöksentekoa ja sen valmistelua tulisi kehittää. Otan pari esimerkkiä eduskunnan keväällä 97 hyväksymistä lausumista, jotka mielestäni hyvin valaisevat sitä tahtoa, joka eduskunnalla on.

Ensinnäkin eduskunta edellytti, että hallitus kehittää bkt-keskeistä mittaristoa laaja-alaisemman järjestelmän yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjaksi.

Toisessa lausumassa eduskunta edellytti, että hallitus luo Suomeen menettelyn, jolla ennakoitaa teknologian kehitystä painottaen Suomen kannalta tärkeitä aloja ja keinoja nopeuttaa teknologian hyödyntämismahdollisuuksia.

Kolmannessa esimerkkilausumassani eduskunta edellytti, että hallitus tekee ennakkoluulottoman tilanneanalyysin valtion tehtävistä ja hyvinvointiyhteiskunnan vahvuuksista ja heikkouksista. Tulosten pohjalta pitää uudistaa hyvinvointimallia niin, että se vastaa sille asetettuihin tehtäviin ja luo ihmisille tasavertaiset mahdollisuudet menestykseen.

Kaipaamme edelleenkin selvitystä toimenpiteistä muun muassa näiden lausumien johdosta. On tietenkin ymmärrettävää, että nuo toimenpiteet ovat varsin vaativia, mutta sehän on juuri tämän toimenpidekertomuksen rooli, että valtioneuvosto selvittää, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty ja miten tulokset on aikanaan tarkoitus saattaa eteenpäin.

Osaamisen yhteiskunnassa keskeisiä yksilöiden ja yhteisöjen menestystekijöitä ovat mielestäni halu ja kyvyt oppia uutta, innovatiivisuus, tiedon ja yhteyksien hallinnan menetelmät, ahkera tulosta tuottava työnteke sekä vastuu omasta ja läheistensä turvallisuudesta. Yhteiskunnan roolina on varmistaa jokaisen ihmisen toimeentulo ja kehittymismahdollisuudet turvaverkolla, jonka tehtävänä on samalla kannustaa yksilöä työnteokseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Tämän tavoitetilan suuntaan on edettävä määrätietoisesti.

Valtioneuvoston parin vuoden takaisen tulevaisuusselonteon mukaan Suomen menestys voi perustua vain osaamiseen. Poliitiikan linjauksiksi valtioneuvosto määritteli erityisesti seuraavat kolme: 1) valmistaudutaan tutkimus- ja kehitystyöresurssien pitkäjänteiseen kasvuun vuodesta

2000 eteenpäin, 2) Suomi toimii EU:n tietoyhteiskuntakehityksen kärjessä ja tavoittelee asemaa unionin tietoyhteiskuntalaboratoriona ja 3) luodaan korkeatasoinen elinikäisen oppimisen järjestelmä, joka rohkaisee osaamisen jatkuvaan parantamiseen ja liikkuvuuteen yksilön elinkaarilla. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että myös eduskunta vahvisti nämä linjaukset tulevaisuusvaliokunnan mietinnössä konkreetisoidulla tavalla.

Valiokunnan mietintöjen läpikäyvä piirre on jatkuvasti ollut luovuuden ja innovatiivisuuden korostus. Nämä samat asiat näkyivät valtioneuvoston selonteossa muun muassa siten, että siinä korostettiin oppivan organisaation periaatteita ja niiden soveltamisen tärkeyttä suomalaisessa yhteiskunnassa. Teknologisten innovaatioiden keskeinen merkitys tunnustetaan kaikkialla, mutta samalla on tärkeää todeta, että yksin ne eivät riitä. Tarvitsemme sosiaalisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia innovaatioita. Esimerkkinä tällaisista innovaatioista on syytä korostaa käyttäjäystävällisen tietoyhteiskunnan tavoiteltavia ominaispiirteitä. Niiden synty edellyttää kulttuurisen sisältötuotannon ja uuden tieto- ja viestintäteknologian kehittäjien tiivistä yhteistyötä. Nämä, siis sisältötuotanto ja tieto- ja viestintäteknologia, ovat varsin näkyvästi esillä pääministeri Lipposen hallitusohjelmassa ja myös hankesuorituksissa, joka on toimenpidekertomuksessa mainittu useita kertoja.

Kysyn itseltäni ja muilta kansanedustajilta, miten toivottuihin ratkaisuihin päästään. Vastaan omalta osaltani korostamalla verkostotalouden toimintamallia. Verkostoitumisen edistäminen on lähivuosien suuri yhteiskunnallinen haaste. Verkostosuhteet ovat keskeisesti selviytymisen ja kilpailutekijä. Mielestäni valtioneuvoston toimenpidekertomusta pitäisi selkeästi edelleen kehittää näiden verkostotalouden toimintaperiaatteiden mukaisesti esimerkiksi siten, että jo ensi kerralla toimenpidekertomus olisi todella jatkuvasti päivittyvänä verkkoversiona ja toimenpiteitä eduskunnan edellyttämien lausumien johdosta tätä kautta jatkuvasti vähintään kuukausittain päivitetäisiin. Täten voitaisiin parantaa sitä dialogia, joka hyvin luontevasti eduskunnan ja valtioneuvoston välillä tulisi olla.

Verkostotalouden syntymiseen vaikuttavat tekijät ilmenevät kulttuurillisina, sosiaalisina ja rakenteellisina muutoksina. Yleensä verkostolla ymmärretään riippumattomien osien yhteen kytkeytynyttä kokonaisuutta. Tällöin menestyvän

verkoston perustana ovat henkinen yrittäjäyys, yhdessä tekemisen taidot ja eri tahoilla kehitetyn tiedon ja osaamisen tehokas leviäminen ja hyödyntäminen. Ihmisten oma aktiivisuus korostuu, ja näin syntyy todella tämä vuorovaikutus eli verkostotalous. Tältä osin valtioneuvosto voisi itse omassa toiminnassaan näyttää esimerkkiä ja soveltaa niitä periaatteita, jotka Suomessa keskeisesti tietoyhteiskuntakehityksessä on jo dokumentoitu tulevaisuuden toimenpiteiden perustaksi.

Arvoisa puhemies! Vajaa vuosi sitten tulevaisuusvaliokunta lähetti pääministerille kirjeen, jossa ehdotettiin, että hallitus antaisi seuraavan tulevaisuusselonteon tietoyhteiskunnasta. Tulevaisuusvaliokunnan vakinaistaminen ilmentää uuden hallitusmuodon vahvistamaa parlamentarismia, jossa eduskunta on perinteisten tehtävien lisäksi myös aktiivinen aloitteentekijä. Työn tulevaisuutta koskevan arvioinnin lähtökohdista ja ottaen huomioon hallituksen aiemmat selonteot tulevaisuusvaliokunta esitti, että hallitus valmistele selonteon digitaalitaloudesta ja osaamisyhteiskunnasta vuoden 2000 aikana. Korostan, että on hyvin luontevaa, että ihminen ja ihmisyyys on se keskeinen näkökulma, josta selonteko tulisi valmistella.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että eduskunta paneutuu perusteellisesti hallituksen toimenpidekertomukseen ja määrittelee vastauksessaan ne linjat, joiden mukaisesti edellytämme maamme tulevaisuustyötä edelleen kehitettävän.

¹⁰ **Håkan Nordman /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Statsrevisorerna liksom finansutskottet och andra utskott har fäst stor uppmärksamhet vid basservicen i kommunerna, vilket framgår av regeringens berättelse. — Mycket motiverat för övrigt. — I regeringsprogrammet lovas en rad åtgärder och förslag till åtgärder motses nu.

Valtiontilintarkastajat, valtiovarainvaliokunta ym. valiokunnat ovat kiinnittäneet suurta huomiota kuntien peruspalveluihin, niin kuin hallituksen kertomuksesta ilmenee. Tämä on muuten varsin perusteltua. Hallitusohjelmassa luvataan joukko toimenpiteitä, ja nyt odotetaan ehdotuksia toimenpiteiksi.

Staten och kommunerna behöver verkligen varandra för att uppfylla medborgarnas grund-

läggande fri- och rättigheter. Kommunmedlem har rätt till basservice oberoende av var han eller hon bor eller vem han eller hon är. Någon klar definition av vad allt som avses med kommunal basservice, innehåll och kvalitet finns inte. Men de grundläggande fri- och rättigheterna jämte speciallagstiftningen ställer ju som känt betydande krav på kommunerna inom undervisningen samt social- och hälsovården och något mindre specificerade krav inom kultur- och fritidssektorn.

Lagstiftningen har ju som vi vet allt tydligare överfört huvudansvaret för att basservicen verkligen finns på kommunerna. Samtidigt har kommunerna fått friare ställning att själva bestämma hur servicen, undervisningen, omsorgen och vården ordnas. Den här utvecklingen med ökande kommunal självbestämmanderätt befriar inte staten från sitt ansvar. Staten måste fortsättningsvis ta ett betydande ansvar för finansieringen av de skyldigheter som kommunerna åläggs och vara garant för att medborgarna får en jämlik behandling, det är ju frågan om primära behov.

Det handlar i hög grad om statsandelssystemet och övervakningen av att kommunerna uppfyller lagstiftningens avsikter. I båda fallen behövs det nya mätinstrument.

Niin kuin tiedämme, kuntien taloudellinen tilanne on kovin vaihteleva, ja tämä alkaa näkyä yhä enemmän palveluvalikoimassa ja -tasossa. Tämä käy hyvin ilmi hallituksen kertomuksesta.

Suurimmassa osassa kuntia väestö vähenee ja vanhenee, minkä vuoksi yleisen koulun ja hoidon rahoitus käy yhä vaikeammaksi. Tähän on vaikuttanut voimakkaasti myös kuntien valtionosuuksien vähentäminen noin 8 miljardilla markalla vuosina 1993—1998. Opettajien lomauttaminen on epätoivoinen toimenpide, johon on ryhdytty joissakin kunnissa, oppilaiden joutessa tietenkin kärsijöiksi.

Hoitoalan henkilöstötilanne on huolestuttava monissa kunnissa. Työntekijöitä tarvitaan lisää ja ennen kaikkea turvallisempia, vakituisia työsuhteita, jotta hoidon ja hoivan laatua pystyttäisiin ylläpitämään. Nykyisessä tilanteessa on ilmeinen tarve hoitoalan työntekijämäärän lisäämiseen. Samanaikaisesti monet hyvän koulutuksen saaneet ovat alalla työttöminä tai muuttavat ulkomaille. Tällainen tilanne on kestämaton niin inhimillisesti kuin kansantaloudellisesti.

I en pressad ekonomisk situation ligger det nära till hands att de kommunala tjänsterna upprätthålls på miniminivå, att kommunerna till och med tummar på sina skyldigheter. Det här drabbar speciellt små och svaga grupper, inte ens kommuninvånarnas subjektiva rättigheter tillgodoses överallt. Den här tendensen bekräftas av att antalet besvär och klagan har vuxit det senaste året.

Työskennellessäni lääninhallituksessa saatoin todeta kuntien ottavan itselleen suuria vapauksia vammaispalvelulain ja siinä tarkoitettujen subjektiivisten oikeuksien soveltamisessa. Selitykset vaihtelivat: tietämättömyys, kunnan varojen puute, mukautuvat kuntalaiset, jotka eivät pysty puolustamaan oikeuksiaan.

Det här är anmärkningar som måste upprepas. Det finns inga snabba och enkla lösningar. Det handlar om olika situationer och enskilda människor, det handlar om grundläggande rättigheter, som regeringen och riksdagen, staten och kommunerna måste ta ansvar för.

Näkemykset määrärahojen korvamerkitsemisestä eri tarpeisiin, esimerkiksi nuorisopsykiatriaan, onkin nähtävä tätä taustaa vasten, samoin kuin yksittäisten kuntien tilannetta kuvaavien mittareiden tarve sekä toimivan perusturvalautakunnan tarve, asiamiesten tarve. Sosiaaliasiamiehet ovat tulossa kuntiin, ja edelleen tarvitaan lapsiasiamies yhtenä esimerkkinä, samoin kuin vammaisiamies.

Tähän mennessä toteutetut toimenpiteet eivät ole riittäviä varmistamaan kuntien yhdenvertaisia mahdollisuuksia kuntalaisten perustarpeiden hoitamiseen. Erot tulevat kasvamaan edelleen, mikäli valtio ei ota enemmän vastuuta taloudellisten erojen tasaamisesta. Kuntien välinen yhteistyö lisääntyy ja tapahtuu kuntien yhdistämistä tai yhteenliittoksia.

Hallitusohjelmassa ennen vuoden 2002 päätymistä luvattu valtiosuusjärjestelmän uudistus muodostuu ihan ratkaisevaksi sille, ovatko hyvä koulu ja hyvä hoito kaikkien saatavilla asuinpaikasta riippumatta.

Den revidering av statsandelssystemet före utgången av 2002, som utlovas i regeringsprogrammet, kommer att bli avgörande viktig för att

den goda skolan och den goda vården skall finnas för alla oberoende av var man bor.

11 Irja Tulonen /kok: Arvoisa puhemies! Mielestäni sosiaali- ja terveystietojen hallitukselta on tänä vuonna laadittu erittäin informatiivisesti ja hyvin. Se on mielestäni ihan hyvää luettavaa, mutta jotkin täällä lausutut kommentit alkoholipolitiikasta ja siitä, miten sitä on toteutettu ja onko teksti vastannut tarkoitusta, olivat arvostelua lähinnä ed. Kankaanniemieltä. Toteaisin kuitenkin, että nuorten alkoholikäyttäytymisessä ei ole kyse meidän alkoholipolitiikastamme. Kyllä se on humalakäyttäytyminen, joka johtuu meidän yhteiskunnallisista olosuhteistamme tänä päivänä ja siitä lasten hädästä, ei niinkään meidän alkoholilainsäädännöstämme.

Sairaanhoitopiirejä ja sairaanhoitopalveluita esitellään hallituksen kertomuksessa aika realistisesti ja myös kipupisteitä, mikä on oikeudenmukaista. On totta, että se ei ole mitään hoitoa, jos potilas on jonossa. Toteaisin kuitenkin: viimeisten tietojen mukaan hoidot ovat lyhentyneet ja sitä kautta myös jonot ovat lyhentyneet joka ainoassa sairaanhoitopiirissä. Kaihileikkausten, jotka ovat todella radikaalisti lisääntyneet, kahden vuoden jonot ovat typistyneet puoleen vuoteen esimerkiksi Tampereella ja Helsingissä. Eli parempaan suuntaan ollaan menossa. Tuossa kertomuksessa on siihen on viitattu. Eli en näe tilannetta ihan niin mustavalkoisena kuin eräät edustajat tänään ovat nähneet.

12 Pertti Mäki-Hakola /kok: Arvoisa herra puhemies! Haluan puuttua Hallituksen toimenpidekertomukseen vuodelta 99 tässä istunnossa vain yhdeltä osin asian ajankohtaisuuden takia, ja taas kerran, kun täällä puhujakorokkeella olen, kysymys on yksityisen omaisuuden suojasta ja siihen liittyvistä asioista.

Viitataan kertomuksen sivulle 46 maa- ja metsätalousministeriön päluokkaan. Siellä todetaan jatkettua neuvotteluja Norjan kanssa Tenojoen ja Näätämöjoen kalastussopimusten ja kalastussääntöjen nykyaikaistamiseksi. Tenojoki-sopimusneuvottelut ovat parhaillaan menossa ja tällä tietoa ratkaisevassa vaiheessa.

Haluan kiinnittää eduskunnan huomiota yhteen suureen epäkohtaan, joka kohdistuu Tenojoen kalastussääntöön. Kyse on omistusoikeuden vaikutuksesta kalastusoikeuteen ja sitä myöten omaisuuden suojasta.

Tenojoen kalastussäännön osalta Tenojoen varrella kiinteistön omistava, mutta muualla asuva kalastusoikeuden haltija rinnastetaan kalastajana ulkomailta tulevaan turistiin, eli omistaja joutuu kalastaessaan oman kalastuskuntansa vesialueella maksamaan monisatakertaisen maksun kalastuskaudessa verrattuna paikkakunnalla asuvaan vettä omistamattomaan jokamieheen. Maksut koostuvat kalliista vuorokausiluvista, vene- ja perämoottorivuokrista, paikkakuntalaiselle soutajalle maksettavista palkkioista sivukuluineen. Kuka tahansa vettä omistamaton paikkakunnalla asuva jokamies voi koska tahansa sallittuna kalastusaikana tulla Tenojoen rannassa sijaitsevan mökkitontin saunarantaan ja heitellä siinä uistinta halvalla kausiluvalla kiinteistönomistajan omistamaan veteen. Omistajan puolestaan on, voidakseen kalastaa samalla menetelmällä, matkustettava useimmissa tapauksissa kymmeniä kilometrejä urheilukalastajille varatuille tarkasti rajatuille heittopaikoille ja maksettava tästä vuorokausilupa.

Voi kysyä, voidaanko tätä pitää Suomen perustuslain turvaaman omaisuuden normaalin ja kohtuullisen käytön mukaisena. Minusta tuntuu, että tilanne Tenojoella on perustuslain ja EU:n ihmisoikeussopimuksen turvaaman omaisuuden suojan vastainen. Tähän on myöskin otettu kantaa monellakin eri taholla. Korkein oikeus on jo vuonna 1984 todennut, että jokaisella kiinteistöllä, jolla on oikeus yhteisiin vesialueisiin, kuuluu sen omistajan asuinpaikasta tai muusta omistajan henkilöön liittyvistä seikoista riippumatta oikeus kalastukseen paitsi kiinteistön omalla vesialueella myös oman lohkokunnan yhteisillä vesialueilla.

Edelleen oikeuskansleri on myöskin jo hyvin varhaisessa vaiheessa ihmetellyt kalastussäännön käsittelyn yhteydessä, miksi kanslerin huomautuksiin ja perustuslakivaliokunnan vihjauksiin lakiehdotuksen epäoikeudenmukaisuuksista muun muassa muualla kuin Tenojokilaaksossa asuvien vesialueiden omistajien vapa- ja viehekalastusoikeuden suhteen ei ole kiinnitetty huomiota vaan jätetty vesialueen omistajat samaan asemaan kuin ulkomaalaiset turistit. Oikeuskansleri on vaatinut painokkaasti, että kansalaisten yhdenvertaisuutta ja omaisuudensuojaa Tenojoen kalastuskysymysten osalta tehostettaisiin.

Perustuslakivaliokunta puolestaan on lausnossaan todennut käsitellessään kalastussääntöä, että sellaisiin muualla kuin jokilaaksossa asuviin

henkilöihin, joilla on hallitusmuodon 6 §:ssä turvattu kalastusoikeus maanomistuksen nojalla tai muun perusteen takia, kohdistuu enemmän rajoituksia kuin jokilaaksossa asuviin henkilöihin. Näiden omistajien kannalta Tenojoen sopimus ja siihen liittyvä kalastussääntö johtavat omistuksen merkityksettömyyteen. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan näin pitkälle meneviä kalastusoikeuden rajoituksia ei voida vakuuttavasti perustaa kalakannan suojelutavoitteen saavuttamispyrkimyksiin. Valiokunnan mielestä kalastussäännön rajoitukset johtavat kokonaisuutena siihen, että muualla kuin jokilaaksossa asuvien kalastukseen sinänsä oikeutettujen mahdollisuudet käyttää hallitusmuodossa turvattua kalastusoikeutta normaalilla, kohtuullisella ja järkevällä tavalla vaikeutuvat olennaisesti tai jopa estyvät.

Arvoisa herra puhemies! Edellä esittämäni perusteella katson, että eduskunnan on selvitettävä Tenojoki-sopimuksen ja Tenojoen kalastussäännön oikeudellinen perusta. Mielestäni asia kuuluu niin perustuslakivaliokunnan kuin maametsätalousvaliokunnan tehtäviin. Toivon, että nämä valiokunnat hallituksen toimenpidekertomusta käsitellessään huomioivat tämän käsitykseni mukaan selkeästi lainvastaisen tilan.

13 Matti Kangas /vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1999 kiinnittää huomiota köyhyyden lisääntymiseen. Suomi jakautuu kahteen kansanosaan kiihtyvällä vauhdilla. Tuloeroja kuvaavat käyrät ovat nousseet selvästi jo useamman vuoden ajan. Vauraan kymmenesosan tulot kasvavat rajusti, samalla kun yhä suurempi määrä ihmisiä vajoaa köyhyyteen.

Siirtyminen sekataloudesta markkinatalouteen on tuonut Suomeen valtavat sosiaaliset ongelmat, joihin ei mielestäni reagoida riittävällä vakavuudella. Suomi on risteyksessä. Hyvätulokset saavat rauhassa kahmia täyden hyödyn talouskasvusta, mutta kukaan ei ole miettinyt, mitä tehdä köyhille ja yhteiskunnan apua todella tarvitseville ihmisille. Markkinatalouden henkeen kuuluu, että heikot ja köyhät unohdetaan oman onnensa nojaan.

Hyvinvointivaltion traditio näyttää Suomessa unohtuvan nopeammin kuin yritysjohtajat ehtivät kääriä optiomiljoonat taskuihinsa. Nousekauten oloissa köyhyys koetaan kiusallisena riehana, josta ollaan hiljaa. Sitä ei mielletä todelli-

seksi ja toimenpiteitä vaativaksi ongelmaksi. Hallitusohjelmassa sitouduttiin köyhyiden vähentämiseen. Kuitenkin köyhien määrä on lisääntynyt kaiken aikaa. Nousukausi on tuonut Suomeen 80 000 uutta köyhää, ja heitä on nyt virallisesti 200 000, johon lukuun pitää vielä sisällyttää ne sinnittelijät, jotka eivät kehtaa hakea luukulta rahaa vaan elävät muutoin niukoissa oloissa. He eivät näy tilastoissa.

Viimeaikaisten tilastojen mukaan ovat etenkin pienet ja keskituloiset eläkeläiset jääneet jälkeen tulokehityksessä verrattuna palkansaajiin. Keskituloisten palkansaajien käytettävissä olevat reaalitytulot kasvoivat 90-luvulla lähes 11 prosenttia. Sen sijaan keskimääräistä eläkettä saavan käytettävissä olevat reaalitytulot laskivat samaan aikaan pari prosenttia. Ostovoiman aleneminen sotii työeläkejärjestelmän tavoitteita vastaan. Ideahan on, että työssäoloaikana saavutettu kulutustaso säilyy myös eläkkeellä ollessa. Ostovoiman heikkeneminen koskee lähinnä yli 65-vuotiaita pientä eläkettä saavia. Heillähän on vielä tämä kuuluisa raippavero voimassa.

Kun ed. E. Lahtela kiinnitti huomiota eläkkeitten pohjaosan leikkaukseen, se pitäisi minunkin mielestäni näissä hyvien talouskasvu vuosien ollessa kyseessä pysäyttää.

¹⁴ **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Kankaalle, kun hän totesi köyhyydestä, että se on lisääntynyt, vaikka hallitusohjelmassa on tarkoitus ollut, että sitä vähennettäisiin: ed. Kangas, on hyvä tämänkin asian käsittelyn yhteydessä todeta se, että teidän pitäisi tehdä omat johtopäätöksenne hallituksessa olosta, kun ei köyhyys ole lähtenyt laskemaan niin kuin on pitänyt eikä hallitusohjelmaa ole noudatettu. Siihenhän on mahdollisuus täällä monien monien kysymysten kohdalla.

Arvoisa herra puhemies! Hallituksen toimenpidekertomuksen sekä myöskin sosiaali- ja terveyskertomuksen muutama kohtaan haluan kiinnittää huomiota nyt, kun nämä lähtevät valiokuntaan, ennen kaikkea niihin lausumiin, joita valiokunnat ovat lausuneet esimerkiksi budjettikäsittelyn tai jonkin lain käsittelyn yhteydessä.

Otan liikenneministeriön pääluokasta lausuman vuodelta 98. Kun hyväksyttiin vuoden 99 talousarvio, eduskunta edellytti sitä, että Seinäjoen ja Mikkelin lentokenttien toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi selvitetään mahdollisuudet siirtää mainitut kentät Ilmailulaitoksen alaisuuteen.

Kertomuksessa todetaan, että liikenneministeriö on selvittänyt yhteistyössä Ilmailulaitoksen kanssa mahdollisuuksia siirtoihin ja seuraa vakituisen lentotoiminnan tilannetta näiden lentokenttien osalta, mutta todetaan, että lentokenttien siirtäminen valtion haltuun tässä vaiheessa ei näytä perustellulta.

Kun eduskunta hyväksyi tämän vuoden talousarvion, tähän samaan seikkaan kiinnitettiin huomiota nimenomaan sen takia, että meillä on kaksi maakuntakeskusta, Seinäjoki ja Mikkeli, joissa ei ole yhteiskunnan eli Ilmailulaitoksen ylläpitämää lentokenttää. Toivonkin, että hallitus nyt paneutuisi tähän asiaan valmistellessaan ensi vuoden tulo- ja menoarviota ja miksi ei myöskin jo niin sanottua tulevaisuuspakettia. Ennen kaikkea Seinäjoen osalta kenttä voitaisiin ottaa Ilmailulaitoksen piiriin. Se tietäisi vuositulolla 4–5 miljoonan markan kustannusta mutta tekisi oikeutta nimenomaan suomenkieliselle Etelä-Pohjanmaalle ja sen keskukselle, Seinäjoelle, mutta myös koko maakunnalle. Kun ajatellaan tulevaisuuspakettiakin, kyllähän säännöllinen lentoliikenne olisi merkittävä voimavara myöskin Etelä-Pohjanmaan maakunnan kaikinpuoliselle kehittämiselle.

Arvoisa puhemies! Ihan vain toteamuksena lähinnä työllisyysvarojen käytöstä, joka on ollut monenkin pääluokan ongelma, esimerkiksi työllisyysvarojen käyttö vesihuoltotöihin. Eduskunta on niistä monta kertaa lausunut sekä maa- ja metsätalousministeriön että työministeriön pääluokan kohdalla, ja mielestäni asia ei joka suhteessa vielä tänä päivänä ole sillä tasolla kuin sen pitäisi olla. Eduskunta edellytti viime vuoden talousarvion käsittelyn yhteydessä esimerkiksi, että työllisyysasetusta tulisi muuttaa siten, ettei se rajoita työllisyysmäärärahojen käyttöä pelkästään valtion omiin investointeihin ja että valtion investoinneiksi voidaan katsoa myös yhteishanke, joka luovutetaan yhteistyösapuolten hoitoon. Se on koskenut ennen kaikkea vesihuoltohankkeita ja ollut erittäin merkittävä. Tämä on ollut ongelmallista monen kunnan kohdalla.

Arvoisa puhemies! Sitten sosiaali- ja terveyskertomukseen, joka on todella mielestäni hyvin laadittu. Kahta asiaa, joita täällä on painotettu, myös itse haluaisin alleviivata, eli ennen kaikkea erikoissairaanhoidon ja sen kustannuksia, miten voimakkaasti ne ovat viime aikoina nousseet. Totta kai pitää myöskin myöntää se, mitä ed. Tu-

lonen toi esille, että erikoissairaanhoidossakin jonot ovat supistuneet tänä päivänä. Uskon, että yksi merkittävä seikka jonojen supistumisessa on se, että niin sanottu päiväkirurgia on tullut entistä yleisemmäksi monissa keskussairaaloissa ja nopeuttanut jonojen lyhentymistä. Tämä on erittäin hyvä asia, mutta erittäin suuria eroja valtakunnassa on erikoissairaanhoidon suhteen.

Olen monta kertaa ajatellut, löytyisikö ratkaisu siitä — ehkä ei, mutta kuitenkin — että erikoissairaanhoidon otettaisiin valtion huostaan kokonaan. Jatkuvasti tehtäviä on siirretty kunnille, mutta ennen kaikkea ajattelen asiaa näin, että perusterveydenhuoltoon voimavaroja kunnat voivat lisätä, mutta erikoissairaanhoidossa, joka vaatii erittäin korkeaa osaamista, tulisi olla niin, että jokaisessa maakunnassa olisi merkittävä yksi erikoissairaanhoidon yksikkö ja sen lisäksi tietenkin yliopistolliset keskussairaalat. En tiedä, toisiko tämä ratkaisua ongelmaan, että korkeatasoinen hoito säilyisi jokaisessa maakunnassa. Nythän on niin, että erikoissairaanhoidopiirit ja -yksiköt kilpailevat myöskin tällä hetkellä. Lääkäripula on melkoinen, ja osaavista lääkäreistä käydään kovaa kilpailua. Siinä käy tietenkin niin, että parhaat sairaalat, jotka parhaiten maksavat, vievät myöskin pätevimmän lääkärivoiman, ja tässä suhteessa sairaanhoidopiirien taso myöskin on erilainen.

Eduskunta on kiinnittänyt, arvoisa puhemies, monta kertaa huomiota mielenterveyspalveluihin. Voidaan todeta tänäkin päivänä, että vaikka avohoidon palveluja on lisätty, ei niitä ole lisätty riittävästi sen suhteen, että kun psykiatrisen hoidon laitospaikkoja on voimakkaasti vähennetty, valitettavasti moni hoidon ja tuen tarpeessa oleva ihminen on tänä päivänä ollut myöskin tässä suhteessa heitteillä. He eivät saa riittävästi turvaa ja hoivaa omalla kohdallaan. Tähän tulisi kiinnittää huomiota, kun tästä mennään eteenpäin.

Arvoisa puhemies! On myöskin tärkeää nyt, kun ensi vuoden tulo- ja menoarviota valmistellaan, että aikuisväestön hammashuollossa tapahtuisi se, mitä eduskunta jo pitkään monien käsittelyjen yhteydessä on edellyttänyt valtion ja maan hallituksen tekvän.

15 Pentti Tiisanen /vas: Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä ed. Tulosen puheenvuoroa hiukan kommentoida. Ei tämä mitään mustavalkoista katselua ole. Itse olin tammikuussa työssä sekä päiväkirurgiassa että leikkaussalissa kirurgina.

Puhun tietysti Kymenlaakson sairaanhoitopiiristä ensisijaisesti. Tiedän, että siellä jonot ovat todella edelleenkin kohtuuttoman pitkät. Tilastollisesti tilanne Suomessa on kutakuinkin saman tyyppinen koko maassa. Päiväkirurgiaa tietysti harrastetaan yhä enemmän. Se on oikein, ja sitä hän pitää olla tiettyyn prosenttimäärään. 40 prosenttia operaatioista voisi olla päiväkirurgiaa, jopa enemmän, tai niin, että siinä on yksi kaksi sairaalavuorokautta mukana. Ongelma on ortopedisissä pitkissä jonoissa, joissa ei ole mikään harvinaisuus, että potilas on 1—3 vuotta jonossa. Myöskin polvioperaatioiden, tähytysoperaatioiden kohdalla tämä ongelma on olemassa.

Sairaaloiissa tehdään paljon hyvää, arvokasta työtä, mutta sen hokeminen on minusta turhaa. Pääasia on tietysti se, että kiinnitetään huomiota ongelmiin. Eivät nämä ole mitään tällaisia niin kuin palkintokertomuksia siitä, miten hyvin menee, vaan asioissa pitäisi katsoa myös ongelmia. Siinä mielessä olisi pitänyt hiukan enemmän näitä ongelmia tarkastella eikä vain todeta, että jonotusajat ovat usein varsin pitkät. Ne jonotusajat ovat ongelmallisia senkin takia, kuten sanoin aikaisemmassa puheenvuorossa, että yksinkertaisesti jonoon ottamista vaikeutetaan. Sillä tavalla jonoja hoidetaan eikä potilaita. Tällaisista asioista pitäisi päästä pois.

16 Ismo Seivästä /skl: Arvoisa puhemies! On käynyt valitettavasti niin, että Suomi on joutunut tällaiseen eurooppalaiseen virtaan negatiivisessa mielessä, että köyhyys on täälläkin lähtenyt selvästi kasvamaan. Euroopan unionin alueella arvioidaan olevan köyhyysrajan alapuolella eläviä ihmisiä jopa 50 miljoonaa. Valitettavasti Suomi on nyt tässä imussa mukana. Tämä ei kai kuitenkaan ole sitä eurooppalaisuutta, jota me lähdimme hakemaan, kun liityimme Euroopan unioniin. Ei kai sentään tällaista eurooppalaisuutta nyt haluta tänne olla tuomassa. Siksi olisikin hyvin ponnekkaasti tässä maassa hallituksen, eduskunnan, työmarkkinaosapuolten taholta löydettävä sellainen tahtotila, että pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta todella pidetään jatkossakin kiinni ja mahdollisimman tasaisesta tulonjaosta.

Sosiaali- ja terveystietomus on hyvin laadittu, mutta tämä on monin paikoin hyvin korutonta kertomaa. Köyhyyden lisäksi täällä nousee esiin 10 000 asunnotonta ja vielä tuhatkunta perhettä, jotka ovat mukana tässä ongelmassa. Samoin siten nousevat esiin pitkäaikaistyöttömien syrjäy-

tymisuhka ja toisaalta työssä uupuminen. Nämä kaikki ovat sellaisia ongelmia, joihin toivottavasti hallitus tulevaisuuspaketissa kiinnittää ja toivottavasti myös tulevassa kolmivuotisessa tuporatkaisussa kiinnitetään vakavaa huomiota, jotteivät nämä negatiiviset eurooppalaiset ilmiöt lisääntyisi meidän yhteiskunnassamme.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokuntaa lukuun ottamatta muiden erikoisvaliokuntien on annettava keväätistuntokauden kuluessa asiasta lausunto, sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevalta osalta ulkoasiainvaliokuntaan.

2) Laki yrittäjien eläkelain 11 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 39/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä lakialoite koskee yrittäjäeläkelain 11 §:n muuttamista. Aluksi esimerkki siitä, mitä tämä oikeastaan tarkoittaa. Ongelma on nimittäin lähtenyt liikkeelle parturi-kampaajien puolelta. Tässä yksi esimerkki henkilöstä, joka on ollut alalla vuodesta 61 ja on tänä päivänä 58–59-vuotias nainen. Hän on koko ajan ollut parturi-kampaajana, ja katson näitä summia sitten. Tässä on Ilmarisen eläkelaskelma. Jos hän jäisi vuonna 2000 elikkä kuluvana vuonna eläkkeelle, hän saisi 1 380 eläkettä. Hänen vuositulonsa on tänä päivänä noin 60 000, josta hän maksaa eläkemaksua semmoisen reilut 12 000 vuodessa. Nyt jos tämä henkilö tekisi työtä 65-vuotiaaksi asti ja maksaisi sitä reilua 12 000:ta vuodessa, tietysti indeksit siihen lisättyinä, hän saisi eläkettä 65-vuotiaana noin 2 500 markkaa.

Tämä osoittaa sen, missä asemassa on tämä möinen ihminen, jolla on jo suhteellisen paljon ikää, monessa tapauksessa aika hyvässä kunnossa oleva. Varmasti kuitenkin työkyky alenee ja

entinen into on poissa. Kun vertaa saatua hyötyä ja sitä, mitä maksetaan, sillä ei saavuteta paljon enempää kuin kansaneläkkeen taso. Sen takia tässä lakialoitteessa esitän sen tyyppistä ajattelua ja pykälää, jossa anomuksesta sosiaali- ja terveysministeriö voisi myöntää huojennusta yrittäjäeläkemaksusta sillä perusteella, että on pitkä yrittäjäyysura takana ja mahdollisesti työkyky on jo käynyt alenemaan, niin että vaikka tämä alennus tehtäisiinkin tästä maksusta, eläketaso ei putoaisi siitä, mitä alun perin on tässä ajateltu.

Kun kyselin ja pyysin nimiä tähän lakialoitteeseen edustajilta, käytiin aika hyvää keskustelua siitä, kuka tämän sitten maksaisi. Todellisuudessa kustannusvaikutus olisi todennäköisesti hyvin pieni. Todellisuudessa siinä kävisi niin, jotta paremmin toimeen tulevat maksavat eli se tasaa toimeentuloa. Yrittäjät tietysti maksaisivat sen ja mahdollisesti tällaiset isommat firmat. Harkintaahan pitäisi kohdentaa pelkästään juuri tämän tyyppisiin pienyrittäjiin, joilla nämä edellytykset täytyvät, ei pelkästään parturi-kampaajiin, vaan moniin muihin, jotka ovat samassa asemassa.

Kun puhelinsoitoista ja kirjeistä asiaa katsoo, niillä ihmisillä näyttää olevan kuitenkin semmoinen hätä päällä, ahdinko ja pelko tulevaisuudesta, millä tavalla he pystyvät yleensä maksamaan eläkemaksuja niin korkeina kuin tässäkin tapauksessa. Jos eläkemaksua pienennetään, eläke tietysti putoaa aika reippaasti.

Sen takia esitän, jotta toivon mukaan valiokunta ottaa tämän käsittelyyn. Aloitteessa nimitäin lienee lähes 60 nimeä. Osoittaa tietysti eduskunnan tahtoa sekin, jotta aika huomattava osa nopeassa aikataulussa kerättyinä on tähän nimensä laittanut ja todennut nimensä laittaessaan tarpeelliseksi tämän muutoksen.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

3) Laki tuloverolain 64 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 44/2000 vp (Irja Tulonen /kok ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Lakialoitteessani ehdotetaan, että kodinhoitopalvelut liitettäisiin yleispätevästi verotettavien työsuhde-etujen joukkoon ja niille määriteltäisiin 50 prosentin verotusarvo Verohallituksen vahvistamasta käyvästä arvosta.

Suomessa perheen elättäminen vaatii molempien vanhempien työssä käyntiä. Työelämän jatkuva muutos, kiristynyt työtahti ja jatkuvan lisäkouluttautumisesta tarve vaikuttavat myös perheen arkeen. Työpäivän jälkeen kotona odottavat työt kaventavat entisestään perheen mahdollisuutta viettää aikaa yhdessä. Yleisesti tunnustetaan nykyään, että työelämän vaatimuksiin joudutaan vastaamaan perheen kustannuksella. Naiselle taakka kasvaa miestä helpommin liian suureksi, kun ansiotyön jälkeen on kotona edessä vielä toinen työpäivä.

Työsuhde-eduilla pyritään kannustamaan myös työntekijöitä entistä parempiin suorituksiin ja palkitaan hyvin tehdystä työstä. Työnantajan vaihtoehdot näiden etujen tarjoamisessa ovat kuitenkin nykyisin suppeat. Lakialoitteessani ehdotan kodinhoitopalveluita tasa-arvoiseksi työsuhde-eduksi esimerkiksi auto- tai puhelinedun rinnalle. Tarjoamalla kodinhoitopalveluita työsuhde-etuna voidaan edistää työntekijöiden työmotivaatiota ja jaksamista. Kun kotona ovat asiat järjestyksessä, on helpompi keskittyä myös työhön.

Työntekijälle kodinhoitopalveluiden käyttäminen jättää enemmän yhteistä aikaa perheelle. Työntekijöiden innostus yritysten tarjoamia kodinhoitopalveluita kohtaan on ollut suuri, mutta yritykset ovat todenneet hinnan liian kovaksi, koska tällä hetkellä kodinhoitoedulle ei ole verotusarvoa, joten työnantajalle onkin annettu ohjeet kodinhoitoedun arvon laskemiseen yrityksen laskuttamaan käypään kokonaiseen arvoon.

Verohallitus vahvistaa vuosittain yleisimpien luontoisetujen arvon juuri siksi, että etujen arvon selvittäminen jokaisessa yksityistapauksessa on vaikeaa ja aiheuttaa paljon töitä sekä luontoisetuja tarjoaville yrityksille että myös verohallinnolle. Verohallinnon perustelu sille, miksi kodinhoitopalvelulla ei ole verotusarvoa, on, että se on ollut vaikea määrittää. Siitä ei ole selkeää käytäntöä. Kodinhoitoedun arvon laskeminen ei luonnollisesti ole yhtä helppoa kuin Mersun.

Nykyisellä hankalalla byrokratialla osoitetaan kuitenkin käytännössä yrityksille, ettei kodinhoitoedun tarjoamiseen haluta kannustaa. Laskennallisten ongelmien ratkaisu löytyy kyllä, jos tahtoa on, väitän näin. Viimeisten selvitysten mukaan kodinhoitopalveluiden hinnat vaihtelevat suuresti, jolloin edullisimman vaihtoehdon löytäminen ja kilpailuttaminen aiheuttaa työnantajalle myös paljon työtä.

Lakialoitteessa ehdotetaan, että kodinhoitopalvelut liitettäisiin yleispätevästi verotettavien työsuhde-etujen joukkoon ja niille määriteltäisiin 50 prosentin verotusarvo Verohallituksen vahvistamasta käyvästä määrästä.

Lakialoitteessani esitän kodinhoitopalveluille luontoisetuna verohelpotusta. Mielestäni kodinhoitopalveluiden tukemista on tarkasteltu tähän asti lähinnä niiden työllistävän merkityksen kautta eikä palveluiden tarvitsijoiden kautta.

Eduskunnan päätöksellä on nyt kokeiltu kotipalveluiden tukemiseen kahta mallia. Eri lääneissä joko maksetaan tukea suoraan palvelua tarjoavalle yritykselle, jolloin palvelun hinta on ostajalle edullisempi, tai sitten ostaja voi vähentää verotuksessaan kotipalveluihin käyttämiään varoja. Sekä verovähennys- että yritystukimalli ovat osoittautuneet molemmat omalla tavallaan ongelmallisiksi. Yritysmalli on liian byrokraattinen, ja verovähennyksen hyödyttää veronmaksaja pitkällä viiveellä.

Kodinhoitopalvelut työsuhde-etuna tekisivät kotipalveluiden kysynnästä säännöllisempää, kun kotipalveluyritysten asiakkaana olisi työnantaja, joka tarjoaa palvelua jatkuvana etuna työntekijöilleen. Nyt palvelun tuottajat tarjoavat tuettuja palveluita satunnaisesti niitä ostaville kuluttajille. Kotipalvelut pystyisivät työllistämään enemmän ja kokopäiväisesti, kun palveluita ostettaisiin isommissa erissä.

Olen tehnyt aikaisemmin asiasta myös eduskuntakyselyn, jonka vastauksena veroministeri Suvi Anne Siimes totesi, ettei tällä hetkellä ole tarkoituksenmukaista laajentaa kodinhoitopalveluiden tukemista vielä uuteen työnantajalta saatavaan järjestelmään. Mielestäni tulisi hakea aktiivisesti todella toimivaa mallia. Työsuhde-etu on vakiintunut tapa tarjota etuja ja palveluita työntekijöille. Lainsäädäntö ei saa olla jarruna, jos yritykset itse haluavat tarjota kodinhoitoetua työntekijöilleen. On käsittämätöntä, että Mersu ja lo-maosake voivat olla yleisesti määriteltäviä vero-

vähennyskelpoisia työsuhde-etuja, mutta kodinhoitotyö ei.

Ruotsissa kodinhoitopalveluita on saanut työsuhde-etuna jo parin vuoden ajan. Palveluiden käyttö kasvaa siellä huimaa vauhtia ja on saanut suuren suosion. Suomessa luontoisetuja käytettiin esimerkiksi vuonna 96 lähes 3 miljardin markan arvosta ja etujen saajia oli lähes 400 000, pelkästään työsuhdeautoja noin 200 000.

Mielestäni kotipalvelut luontoisetuina tarjoaisivat lähes rajattomat markkinat kotipalveluyrityksille. Sen tähden toivon, että tämä tärkeä asia saisi huomiota valiokuntakäsittelyssä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 19.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
